

קפד למחקר

עבודת דוקטור

עליית הנרטיב המזרחי בישראל: המקרה של "הקשת הדמוקרטית המזרחית"

אריה קיזל

בהנחיית פרופ' אילן גור־זאב, הפקולטה לחינוך,
אוניברסיטת חיפה, 2009.

מטרת המחקר הייתה לבחון את עלייתם של "הנרטיב המזרחי החדש" ו"השיח המזרחי החדש" בחברה הישראלית בשני העשורים האחרונים, באמצעות התעמקות בנרטיב מרכזי המיוצר ומיוצג על ידי הקשת הדמוקרטית המזרחית. מטרה נוספת הייתה לבחון את השפעתה של פעולת הקשת והנרטיב שכוננה, במיוחד מול הנרטיב המרכזי של הציונות, במסגרת פרקטיקות ציבוריות, פוליטיות ואקדמיות. העבודה מתפרסת על פני תשעה שלבים. השלב הראשון כולל דיון תאורטי כללי בסוגיית הנרטיב והמאבק בין הנרטיבים, שהפך בדור האחרון למרכזי ונעשה בו שימוש בהקשרים שונים, אנתרופולוגיים, הרמנויטיים ופילוסופיים. שלב זה סוקר דיונים שונים במאבק בין נרטיבים, תוך מתן תשומת לב לנוכחותו בקונטקסט של שאלת הייצור, הייצוג והשעתוק של הזהות הלאומית והשיוך של נרטיב שעניינו זהות לאומית, ותוך בחינת הקשריו וההשתמעויות שלו בהקשרים של זיכרון קולקטיבי ושל מאבקים בין קבוצות. השלב השני כולל סקירה היסטורית של המאבק המזרחי ה"ישן" שקדם לכינונו של הנרטיב המזרחי החדש. השלב השלישי בוחן את התממשות המאבק בין הנרטיבים במקרה הישראלי, תוך התמקדות בקשת ובנרטיב המזרחי החדש שכונן על ידה ועל ידי הוגיה האינטלקטואלים. בחלק זה נבחנת האידיאולוגיה של הקשת המתבססת על ההגות הפוסט־קולוניאלית, במיוחד של אדוארד

סעיד, ועל המתווה הראשוני והרדיקלי שהציעה אלה שוחט. שלב זה שם דגש על הפיתוח האינטלקטואלי של הנרטיב, שבא לידי ביטוי בפעולתם של יהודה שנהב, יוסי יונה ואחרים הנחשבים ליורשיה של שוחט ולהוגים המרכזיים של הנרטיב החדש בעשור האחרון, ונבחנת בו ביקורתם הקשה על הנרטיב ה"ציוני־אשכנזי". כמו כן נבחנות הפרקטיקות המוצעות ליישמו של הנרטיב בדגם הרב תרבותי, תוך דחיקת המרכזיות של הציונות וחשיפת מנגנוניה ה"דכאניים" כדי ליצור "מרחב מזרחי" בעל שוליים רחבים, שיציע דרכים אלטרנטיביות לזהות ישראלית הקשורה במרחב המזרחי תיכוני וביחסים עם הערבים בתוך גבולות מדינת ישראל ומחוצה לה.

בשלב הרביעי נבחנת סוגיית "המסורתיות המזרחית", המבקרת את הנרטיב המזרחי החדש והשתמעויותיה של חלופה זו ביצירת מרחב מסורתי מזרחי שלא יוצא נגד הציונות. השלבים החמישי והשישי עוסקים בצירי הביקורת על הנרטיב המזרחי החדש, על יסודותיו האידיאולוגיים, על עמדתו הפילוסופית, על ביסוסו ההגותי ועל הפרקטיקות שלו במרחב הישראלי אל מול הלאומיות הפלסטינית. צירים אלה מציעים ביקורת עשירה ומגוונת בתוך הקשת וגם מחוץ לה, תוך בחינת סוגיות כמו המשמעות של פעולת הקשת והנרטיב שהיא מציעה לשאלת הזהות הישראלית, הזיכרון הקולקטיבי הישראלי ותפיסתו העצמית של המזרחי, וכל זאת אל מול השיח הנאו־ליברלי הקפיטליסטי בעולם גלובליסטי ובשדה מאבק בלתי גמור של נרטיבים יריבים.

השלבים השביעי והשמיני בוחנים את השפעות הנרטיב המזרחי החדש על כתיבתו של הדור המזרחי השלישי ועל תגובת הנגד של האשכנזים הצעירים ("החדשים") ביחס להשתנות המתמדת של נרטיב־העל הציוני שאמנם נחשב עדיין לגמוני אך אין לראותו כמהותני וזאת עקב תמורות חברתיות, כלכליות ופוליטיות המשנות את השיח הנרטיבי הישראלי.

בפרק האחרון מתבצע מהלך של ניתוח ביקורתי מקיף על הנרטיב המזרחי החדש על ידי התייחסות למודל תאורטי הבוחן אותו כ"נרטיב שכנגד". זה האחרון מבקש לקרוא תיגר על נרטיב העל ההגמוני, למוסס את גבולות השיח הנרטיבי ולהציע שחרור וגאולה אשר עלולים להוביל למלכוד אל מול מציאויות משתנות ובלתי דיכטומיות.

כמו כן נמצא כי חוזק המתאם אינו תלוי במידת החשיפה לתקשורת כמשוער. לאור זאת נבחנה השאלה: אילו משתנים מנבאים הסכמה עם סדר יום הזיכרון התקשורתי ברמת היחיד. נמצא כי אופי החשיפה לתכני זיכרון הוא בעל חשיבות רבה יותר ממידת החשיפה. ממצאי העבודה מספקים תמיכה חלקית להשערה התאורטית הרווחת, לפיה יש לתקשורת השפעה ישירה ומשמעותית על תפיסות זיכרון קולקטיבי של יחידים, ופוחחים פתח להמשך מחקר אמפירי כמותי בשאלות העולות בתחום זה.

להתבונן במותם של אחרים: נורמות של הצגת צילומי גופות בתקשורת הישראלית

טל מורס

בהנחיית פרופ' תמר כתריאל, החוג לתקשורת, הפקולטה למדעי החברה, אוניברסיטת חיפה.

אירוע מוות אלים שובר את השגרה ומערער את יציבות הסדר הקיים. לכן הוא "אירוע חדשותי" וראוי לדיווח עיתונאי. המוות מחייב נוכחותה של גופה בזירת האירוע. כחברה, יש לנו נורמות המסדירות את היחס לגופות וכוללות, בין היתר, דפוסיים מסוימים של הצגת (או אי הצגת) גופות בתקשורת. עניינה של עבודה זו הוא בבחינת האופן שבו התקשורת מציגה גופות בדיווחיה: מהם העקרונות והנורמות המשמשים עיתונאים (בדגש על צלמים ועורכים) בהצגת צילומים של גופות, באילו תנאים הם מיושמים ומה המשמעות החברתית של דפוסיים אלה?

הגישות שעמדו בבסיס המחקר הן הגישה שאחד מתפקידי החברתיים של התקשורת הוא אכיפה של ערכים ונורמות חברתיות והגישה הרואה בזירה התקשורתית זירה שבה מתכוננים טקסים חברתיים. שניים מהערכים הבסיסיים הרווחים בחברה הישראלית (ואולי בחברה המערבית בכלל) הם כבוד האדם וכבוד המת. כמסד חברתי האמון על שמירה על הנורמות החברתיות, העיתונות מצווה לשמור על ערכים אלה. כך, לדוגמה, כאשר מדובר באירועים שעניינם מוות ומתים, תקנון האתיקה של מועצת העיתונות מנחה את העיתונאים לאזן בין זכות הציבור לדעת לשאיפה לפרסם כל דבר שראוי לפרסום, לבין העיקרון של שמירה על כבוד האדם וכבוד המת.

המחקר מתמקד ב-21 השנים האחרונות, מפרוץ האינתיפאדה הפלסטינית הראשונה (1987) ועד סוף שנת 2008. המציאות הישראלית והגלובלית בשני העשורים הללו הייתה רוויה באלימות, ואירועי מוות בישראל, בשטחים הכבושים ובשאר העולם היו חלק קבוע מדיווחי החדשות בישראל. באמצעות איסוף תמונות מדיווחים על אירועי מוות בתקופה זו וניתוח שיטתי שלהן נבחנו הנורמות שהתעצבו בתקשורת הישראלית ביחס לסיקור אירועי מוות, ונדונות המשמעויות של דפוסי סיקור אלה. נוסף על כך, כדי להבין טוב יותר מהם מנגנוני ההפקה שעומדים מאחורי סיקור אירועים מסוג זה, נערכו ראיונות עם צלמי עיתונות ועורכים בולטים שהיו שותפים פעילים לסיקור אירועי מוות בתקופה האמורה בישראל ועיצבו

המחקר מתבסס על ניתוח היסטורי, פילוסופי ונרטיבי של טקסטים, מנקודת מבט ביקורתית, ועל ניתוחים משווים של טקסטים מתקופות שונות של המאבק המזרחי הישן, וכן של הנרטיב המזרחי החדש. במחקר נעשה שימוש בניתוח טקסטים אקדמיים ופובליציסטיים שפורסמו בכתבי עת, בספרים ובניירות עמדה.

עבודות תזה לתואר שני

קביעת סדר היום של הזיכרון: איתור השפעת התקשורת על תפיסות זיכרון קולקטיבי של יחידים

נטע קליגלר

בהנחיית ד"ר יריב צפתי; מנחה נוסף: אורן מאירס, החוג לתקשורת, הפקולטה למדעי החברה, אוניברסיטת חיפה.

אפשר לראות במושג "זיכרון קולקטיבי" שני פנים משלימים: מעוררי זיכרון מוחשיים מחד גיסא, וידע ודימויים המצויים בתודעת היחידים מאידך גיסא. ואולם, תחום המחקר של הזיכרון הקולקטיבי התמקד עד כה בניתוח ייצוגי זיכרון, בעוד שחקר קיומם של זיכרונות משותפים בקרב יחידים נותר יחסית חסר. מחסור זה נבע בין השאר מהנחה מקובלת בתחום, לפיה הייצוגים התרבותיים והתקשורתיים הם בעלי השפעה ישירה על תודעתם של יחידים.

המחקר הנוכחי מבקש לבחון הנחה זו באופן אמפירי, תוך שהוא שואב מתאוריה מרכזית בחקר ההשפעות בתקשורת – אסכולת קביעת סדר היום. מערך המחקר משלב ניתוח תוכן תקשורתי עם סקר כדי לבחון את המתאם בין אירועי העבר הזוכים לבולטות בתקשורת, "סדריו" הזיכרון התקשורתי, לבין אירועי העבר הנתפסים חשובים בעיני יחידים, "סדריו" הזיכרון הציבורי. מערך זה הופעל בשתי נקודות זמן: בעת שגרה, ובעת חגיגות השישים למדינת ישראל, שבמסגרתן התקשורת עסקה באופן מוגבר באירועי העבר. באמצעות הקצאה רנדומלית של משיבי הסקר לשתי נקודות הזמן, מאופיינ מערך המחקר כמעין ניסוי שדה המאפשר השוואה בין שתי נקודות זמן אלה, לצורך איתור ההשפעה של העיסוק התקשורתי המוגבר באירועי העבר על תפיסות הזיכרון הקולקטיבי של יחידים בטווח הקצר.

ממצאי העבודה תומכים בהשערות של אסכולת קביעת סדר היום גם בהקשר של זיכרון קולקטיבי, כאשר נמצא מתאם מובהק בין סדר יום הזיכרון התקשורתי והציבורי. מתאם זה התחזק בנקודת הזמן של הסיקור התקשורתי המוגבר של אירועי העבר אל מול השגרה. ואולם ממצא זה אינו מצביע בהכרח על השפעה תקשורתית כמשוער, שכן האירועים שהזכיר הציבור נותרו במידה רבה יציבים בשתי נקודות הזמן, ולעומת זאת התקשורת היא שהתקרבה לסדר יום הזיכרון הציבורי בנקודת הזמן של הסיקור התקשורתי המוגבר, ולא להפך.

שעושה את בחירותיו על פי שיקוליו: גישת ההבניה החברתית של הטכנולוגיה (The Social Construction of Technology) וגישת השימושים והסיפוקים (Uses and Gratifications), הסבורות כי בחירתו של המשתמש במדיום נתונה בידיה והוא רשאי להשתמש בה כרצונו.

מן המחקר עלו המסקנות הבאות: (א) כיום אנו נמצאים בשלב שבו מדיום חדש מנסה להשתלב בתודעה הציבורית ולשמש מחליף או משלים למו"לות המסורתית בתחום הספרות היפה. לעיכוב הפריצה אחראי בעיקר הקהל, שעדיין נוטה לכיוון השמרני, כלומר מעדיף לקרוא יצירה בדפוס, בדומה לשמרנותם של הכותבים עצמם, שנמנעים בשלב זה מלהפעיל את מאפייני המדיום החדש, כגון כתיבה העושה שימוש בהיפר-טקסטואליות, במולטימדיה וכדומה.

(ב) כדי לאפשר למדיום החדש להיכנס ולהשפיע על חיי החברה (בזכות יתרונותיו) ועל ידי כך גם לנסות להתנער מגורמי השמרנות האמורים, יש לערוך תחילה שינוי בתודעת הקהל כדי שיסכים לצרוך את היצירות גם במדיום החדש. אחריו יבואו יתר שחקני המפתח, דהיינו המו"לים והיוצרים.

(ג) בממצאי המחקר עלו שימושים וסיפוקים של היוצרים בדפוס: חשיפה תקשורתית הכרוכה בצרכים אפקטיביים; קשירת קשרים עם אנשים הכרוכה בצרכים אינטגרטיביים נוספים; שינויים פנימיים הכרוכים בצרכים אינטגרטיביים של חיזוק האמון ויציבות; וצרכים אסקפיסטיים המסייעים להרגשה טובה, לסיפוק, להגשמה, לטיפול אגו, לרצון ליצור, לתחושה של עשייה ושייכות, של ערך ומשמעות. כמו כן העלה המחקר את השימושים והסיפוקים של היוצרים ברשת שיכולים להיות אינסטרומנטליים, אלטרנטיביים, אקספרסיביים, אבולוציוניים וסוציאליים.

המחקר מלמד כי אף שהחוויה המו"לית שונה אצל היוצרים בדפוס ואצל היוצרים ברשת, השימושים והסיפוקים שלהם זהים בשתי הטכנולוגיות. הוא מצביע גם על יחסי הגומלין בין המדיום הישן לחדש, בין גורמי השמרנות לגורמי השינוי בכל הקשור לפרסום יצירות ספרות. עולה ממנו כי אנו מצויים עתה בשלב הביניים של התפתחות המדיה החדשים בכל הנוגע לתפקידם הספרותי. לפי הממצאים אפשר להעריך כי בשלב הבא גורמי השינוי יצליחו בהדרגה לחדור ולהשפיע על התודעה החברתית בכלל ועל החוויה המו"לות של היוצר בפרט.

דפוסי העבודה של עיתונאי תחקיר בעיתונות הכתובה בישראל

עודד ג'קמן

בהנחיית ד"ר צבי רייך, המחלקה לתקשורת, אוניברסיטת בן-גוריון, 2010.

כתיבת תחקיר מוכרים בספרות המחקרית כ"זן" של עיתונאים בעלי השפעה ציבורית רחבה. בעבודתם השפיעו לא פעם על מדיניות או יצרו הד משמעותי שהביא לחקירה משטרתית, לבדיקה של מבקר המדינה, להעמדה לדין ואף לרפורמות ציבוריות. ואולם, הדפוסים

במידה רבה את הנורמות שהתקבעו ביחס לסיקור אירועים מסוג זה. על בסיס בחינת צילומים של אירועי מוות בעיתונות הישראלית וניתוחם, טוען המחבר שהצגת צילומים של גופות משמשת מכשיר לשרטוט גבולות השייכות לקהילה (ללאום, במקרה הישראלי-יהודי), כמכשיר שנועד לסמן ולבסס מי "לנו" ומי ל"צרינו". המחקר מתאר את דפוסי פעולתה של התקשורת הישראלית בנוגע להצגת גופות לפי מגוון פרמטרים, וחושף את האופן שבו היא מבנה, גם אם בדרך עקיפה, את הקהילה, ושומרת על הערכים המקובלים בחברה, או חושפת אותם, בהתאם לשאלה "מי מת?".

החוויה המו"לית: בחינת תהליכי ההוצאה לאור של כתבי יד ספרותיים בספרים ובאתרי אינטרנט מנקודת מבטם של היוצרים

נרמינה עבדולאייב

בהנחיית ד"ר צבי רייך וד"ר מוטי נייגר, המחלקה לתקשורת ומרכז בורדה לתקשורת חדשנית, אוניברסיטת בן-גוריון, 2009.

עד לפני כעשור, לפני עידן הפס הרחב של רשת האינטרנט והתרחבות השימוש בה, ליוצר בתחום הספרות ששאף לפרסם את כתביו ולהוציאם לאור הייתה דרך מובהקת אחת לעשות זאת: בספר מודפס. בשנים האחרונות, עם חדירת רשת האינטרנט לכל תחומי החברה והתרבות ובמקביל לגידול משמעותי במהירות הגלישה ובמספר המאמצים את הטכנולוגיה, נפתחו פורומים עבור יוצרים בתחום הספרות, המשמשים במות חשיפה ופרסום והמאפשרים לקבל ללא שהיות רבות תגובות ליצירה התורמות למעשה הכתיבה בצד תגובות ליצירות אחרים מצד המחבר עצמו ומצד משתתפים אחרים בפורום. המושג שפותח בעבודה זו הוא החוויה המו"לית. הכוונה למכלול ההתנסויות, ההכרעות והאינטראקציות שעובר היוצר מתחילת תהליך הכתיבה ועד לפרסום היצירה. החוויה המו"לית מובחנת בשלושה שלבים: שלב טרום הפרסום (כתיבה ובחירה במת פרסום), שלב הביניים (עריכה, ייצור והפקה), והשלב שאחרי הפרסום (שיווק והתקבלות בקרב הקהל). תהליך זה מושפע מבימות הפרסום ומהקהל (יוצרים וקוראים), שהם הגורמים המכריעים והמשפיעים על כל הדרך שאותה עובר היוצר מתחילתה ועד סופה.

שלבים אלה נבחנו בקרב שלושה טיפוסים יוצרים: יוצרים ברשת, יוצרים בדפוס ויוצרים "היברידיים", אלה המפרסמים גם ברשת וגם בדפוס. המחקר סוקר באופן השוואתי את החוויה המו"לית של היוצרים אלה ואת נקודות הדמיון והשוני בין ההוצאה לאור המקוונת והמודפסת, תוך שימוש בגישת הטכנוריאליזם הגורסת, בין היתר, כי מדיום חדש בא לאו דווקא להחליף את המדיום הישן, אלא להיות משלים לו או להציע ערוצים נוספים לצד המדיום הקיים. בחירת הקהלים המעוניינים להיחשף ליצירה הספרותית נדונה בעזרת שתי אסכולות, הראות בפרט (צרכן/קורא) גורם אקטיבי

החדשות במדיה האחרים. דפוסי העבודה או הפרקטיקות העיתונאיות שהן חלק מן הרוטינות של תהליכי הפקת החדשות, נחקרו בעיקר בעיתונות המודפסת, אך התמונה הנוגעת לחדשות הרדיו אינה ברורה ומכאן נחיצותו של המחקר.

שאלת המחקר הייתה: מהם המאפיינים של חדשות הרדיו בישראל ובאיזו מידה מאפיינים אלה גורמים לשטחיות החדשות במדיום הרדיופוני? כדי להשיב על שאלת המחקר נעשה שימוש בשיטת מחקר כמותנית של ראיונות שחזור עם עיתונאים, בשילוב תצפיות מקדימות בחדרי החדשות של שלוש תחנות הרדיו: קול ישראל, גלי צה"ל וחדשות ערוץ 10 ברדיו האזורי. ראיונות השחזור התבססו על מפגשי פנים אל פנים עם כתבי הרדיו החתומים על הידיעות שנבחרו, ובמהלכם התבקש הכתב לתאר כיצד הופקה כל אחת מידיעותיו, שפורסמה לאחרונה ונדגמה באופן מקרי.

ממצאי המחקר מציגים תמונה מרתקת של עבודת כתבי הרדיו בהקשר החדשותי: הכתבים שהשתתפו במחקר עושים שימוש במעט מקורות מידע כאשר הם בונים סיפור חדשותי (2.5 מקורות בממוצע). בשלב הראשוני של גילוי המידע מותרים הכתבים על היוזמה העיתונאית ומניחים למקורותיהם לעשות את הצעד הראשון ולספק להם אינפורמציה על סיפור פוטנציאלי. לרוב מדובר בדוברים היוצרים קשר עם כתבי הרדיו. מכאן גם אחוז ההדלפות הנמוך ברדיו בהשוואה למדיה אחרים. כתבי הרדיו אינם נפגשים בדרך כלל עם המקורות שלהם והמפגשים הישירים בערוצים לא מתווכים (פנים אל פנים, נוכחות בזירת אירוע) הם ספורים. רק בשלב השני של איסוף המידע, עובר העיתונאי לדפוס יוזם ויוצר מגע עם מקורות.

עם זאת, העיתונאים סומכים על המקורות (מייחסים להם מידה גבוהה של אמינות) ולכן אינם זקוקים, לשיטתם, למקורות נוספים. נוסף על כך מתבלטים כתבי הרדיו בתחומי הסיקור הפוליטי והביטחוני. עיתונאים אלה אמנם אינם משתמשים במקורות רבים יותר מעמיתיהם, אך מגלים יוזמה גבוהה בהרבה כבר בשלב גילוי המידע הראשוני, דבר שעשוי לתרום להגברת העניין הציבורי בידיעות. נוסף על כך הממצאים גילו כי בתחומים אחדים (יוזמה עיתונאית, למשל) הרדיו חזק יותר מן העיתונות המודפסת או האינטרנט.

לדעת כותב העבודה, המחקרים המרכזיים בדפוסי העבודה של כתבי הרדיו בארצות הברית אינם מציגים בבואה של עיתונאות הרדיו הישראלית ומסקנותיהם אינן הולמות את חדשות המדיום בארץ. מצב "עבודת המקורות" של כתבי החדשות בישראל אמנם אינו מזהיר במיוחד, אך אינו שונה בהרבה מזה של עמיתיהם מן העיתונות המודפסת ומאתרי החדשות באינטרנט.

מחקר זה עשוי לשמש בסיס למחקרים נוספים שיעסקו בעשיית חדשות ברדיו בכלל וברדיו הישראלי בפרט. אף שכבר הספידו את המדיום הוותיק עוד מימיה הראשונים של הטלוויזיה, וביתר שאת בימים אלה, כאשר המהפכה הטכנולוגית מאפשרת להאזין לחדשות הרדיו על גבי פלטפורמות רבות יותר, נראה כי הנבואות על קץ הרדיו האנלוגי עדיין מוקדמות. בישראל נותרו חדשות הרדיו פופולריות כתמיד כך שהמחקר התאורטי בתחום זה מתברר כבעל חשיבות רבה גם בעתיד.

שבאמצעותם מגיעים העיתונאים החוקרים אל המידע המאפשר השפעה זו טרם נבחנו לעומקם ובצורה שיטתית. מחקר זה מנסה למפות את דפוסי עבודתם של עיתונאים אלה, והוא מתאר כיצד מתפתח התחקיר משלב גילוי קצה החוט הראשוני ועד להשלכות שלאחר פרסומו, תוך התייחסות למאפיינים הבאים: מי יוזם את התחקירים, מה מאפיין את מקורות המידע שעליהם הם מסתמכים, כיצד ובעזרת אילו שיטות עבודה וטכנולוגיות הם משיגים את המידע ומה מאפיין את האפיסטמולוגיה של עיתונאי התחקיר.

למרות רגישותם הרבה של העיתונאים החוקרים לחסיון מקורות המידע, המחקר השתדל לפענח בעזרתם את דפוסי עבודתם, תוך פיצוח משותף של מדגם תחקירים, בעזרת שיטת ראיונות השחזור. בפני כל אחד מן הנבדקים הוצג מדגם של תחקירים עיתונאיים מפרי עטו, ובתהליך חקירה ממצה נאסף מידע כמותני ואיכותני הנוגע לדפוסי הכנת כל תחקיר. ממצאי המחקר הושו למחקר מקביל על דפוסי עבודתם של עיתונאי חדשות מן השורה.

מסקנות עיקריות: עיתונאי התחקיר הם "זן ייחודי" של אנשי חדשות בעל דפוסי עבודה שונים מהותית מאלה של כתבי חדשות. בעוד עיתונאי החדשות מבססים את יחסיהם עם מקורות המידע על אמון הדדי, אצל העיתונאים החוקרים מבוססים יחסים אלה על חוסר אמון, ועליהם לגשר עליו באמצעות איסוף ראיות ותימוכין כדי לספק תשתית ראייתית שהיא מעבר למבחן המשפטי של "ספק סביר", תוך חתירה לעיגון הטענות במסמכים שיגנו עליהם משפטית לאחר הפרסום. ההתבססות ברוב המקרים על מקורות פנים ארגוניים המוסרים מידע ללא סמכות, ממחישה את החיוניות של מתריעים בשער (whistle-blowers) לעבודת הכתבים החוקרים.

בניגוד לדימוי המקובל, העיתונאים החוקרים אינם מחכים בדרך כלל למדליף מסתורי או למעטפה שתנחת על שולחנם, אלא נוטים למידה רבה של פרו-אקטיביות. בשלב איסוף המידע הראשוני הם יוזמים מגע עם מקורותיהם במידה העולה משמעותית על יוזמתם של עיתונאי החדשות. הם מגלמים בעבודתם תפיסת עולם ערכית בעלת רגישויות חברתיות וציבוריות. במהלך התחקיר הם מתמודדים עם שאלות על מידת נכונות המידע ואמינותו, ולצורך כך הם נתמכים בשרשרת של נקודות בקרה: התרשמות ממקורות המידע באמצעים שאינם "משאירים עקבות", כגון מפגשי פנים אל פנים, הצלבת מקורות מידע ואיסוף מסמכים המלווה לעתים קרובות במעקב הדוק מצד עורכים ויועצים משפטיים.

דפוסי עבודת המקורות של כתבי הרדיו בישראל

עוז כרמל

בהנחיית ד"ר צבי רייך, המחלקה לתקשורת, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, 2010.

בעבודה זו נבחנו מאפייני חדשות הרדיו בישראל תוך התמקדות בדפוסי עשיית החדשות ברדיו ובמידת שטחיותם לעומת דפוסי עבודת